

Eusebio Osa

(biografiaren zertzelada batzuk)

TXIPI ORMAETXEA

Ez dakit gaurko gazte euskaldun bati (demagun 20-25 urteko bati) zer esaten dion, zer arrasto utzi dion Espainiako Gerra Zibil deituak. Beharbada ez gauza askorik, ez dakit. Baina adin batean gaudenoi bai, utzi digu arrastoa. Guk ez genuen gerra hura ezagutu, baina ezagutu eta pairatu ditugu haren ondorioak. Nork ez du etxean entzun zer edo zer gerrari buruz? Nork ez du libururen bat edo beste irakurri gerrari buruz? Nor ez da izan apirilaren 26 batean Gernikan, alimaleko txikizio hura gogoratzen? Nork ez daki martxoaren 31n 77 urte bete direla Durango bonbardatu zutela, Mola jeneralaren aginduz? Nork ez du entzun duela 78 urte, gerra sortu eta 4 egunera, Otxandio jaietan zela, familia osoak birrindu zituztela Andikona plazan?

Bada, aipatzen ari garen gerra anker hura sortu baino lau hilabete eskas lehenago jaio zen Eusebio Osa Unamuno. Non? Bergarako Elorregi auzoko (beste izenez, San Prudentzio) Aierdi Sakona base-rrian (Eusebiok *Sakona eta Sakone* goitizenak erabili zituen hasierako zenbait idatzitan, eta gaur egun ere, Eusebioren anaia Andres herrikiroletan adituak *Sakona* darabil). Oñatitik oso-oso gertu, eta hurbil Arrasatetik ere. Hortaz, Eusebio biziko balitz, 78 urte lituzke, hain zuzen martxoaren 27an beteak.

Baina Eusebio gaixotasun krudel batek eraman zuen 1993ko otsailaren 22an, 56 urterekin, 57 egiteko zituela. Duela 21 urte, beraz.

Nik Eusebioren bizitzan hiru aldi edo aro bereizten ditut. Behar-bada ez du honek funts handirik, eta nik baino hobeto ezagutu zutenek aro gehiago edo gutxiago eta desberdinak ikusiko dituzte Eusebioren bizitzan. Eta auskalo zer esango lukeen Eusebiok berak.

1. aroa: lehen 31 urteak
2. aroa: 1967-1980 (13 urte)
3. aroa: 1980-1993 (13 urte)

Azken aro horretan ezagutu nuen Eusebio, eta batez ere garai horretaz arituko naiz, eta ordura artekoaz zertzelada batzuk baino ez ditut emango.

1. aroa: lehen 31 urteak

Lehen urteak baserrian eman zituen, baserriko lanak eginez, San Prudentzioko eskolan ikasiz, gero Arrasateko San Viator ikastetxean... 13 urte zituela, Oñatiko agustindarren komentura joan zen, eta han eman zituen hainbat urte.

Umetatik osasun-arazoak izan zituen (bronkioetatik jota), eta 1960an ebakuntza larria egin zioten, eta birika bat kendu. 1962-64 urteak Errioxan eman zituen, Haron, berarentzat klima egokiagoa zela eta. Han irakasle jardun zuen, irakasle kritiko, filosofia-eskolak emanetz, eta euskaldunekin beti euskaraz arituz. Orduko lagunek diotenez, Eusebio euskaltzale porrokatua zen, oso ona kantuan, eta sermolari trebea.

Oñatin agustindarrek *Erein* aldizkaria sortu zuten, eta sortzaileetan zen Eusebio, eta han idatzi zituen bere lehen artikuluak.

Vatikano II.aren garai garrantzitsuak ere Oñatin harrapatu zuen Eusebio.

2. aroa: 1967-1980 (13 urte)

Eusebio eta beste 30 bat apaizgai gazte Oñatitik Gasteizera 1967an etorri eta etxe batzuetan bizitzen jarri ziren, Eusebio guztien arduradun. Handik gutxira, haietako 8-10 lagun (Eusebio tartean) euskarazko eskolak ematen hasi ziren, batzuk (Felix Razkin, Pako Eizagirre, Rafa Etxegarai, etab.) Gasteizen, eta beste batzuk (Eusebio bera, Kepa Mallea, etab.) herrietan (Urbina, Ubide, Agurain, Legutio...). Geroago, 1972-73 inguruan Juan Bautista Gamiz koordina-

zio-taldea sortu zen, eta hor ziren, besteren artean, Gontzal Fontaneda, Juanjo Uranga, Ima Murgoitio, Anjel Ibisate, Anjel Irigarai, Pako Eizagirre eta gure Eusebio. Aldi berean, Henrike Knörren inguruan bazen talde txikiago bat; han ziren, besteren artean, Kepa Mendia, Maite Mendiburu, Imanol Leturiondo, Jose Mari Arrizabalaga, Joseba Knörr eta Josu Olano. Geroago, talde biek bat egin zuten. Eta, azkenik, AEK sortu zen.

Azpinarragarria da Eusebiok euskalgintzan egin zuen lana, euskara-irakasle gisa eskolak ematen, alfabetatzeko eta euskalduntzeko materialak sortzen, Olabide ikastolan lanean, etab.

Baina ezin da ahaztu Eusebioren beste alderdia: Eusebio aurrekakoia, irekia, besteei entzuten zekiena, errealitateaz hausnartzen zuen pentsalari kritikoa, konprometitua, langileen aldekoa, injustiziaren eta boterearen indarkeriaren salatzailea (adibide bakarra emateko: 1976ko martxoaren 3ko gertaera latzetan erakutsi zuen jarraia).

Eusebio Gasteizera etorri ondorengo asalduzko garaia izan zen, eta sekularizazio-garaia ere bai. Sotanadunak sotana eskegitzen hasi ziren, eta sotana janztera iritsi ez ginenok komentuek hustu genituen. Eusebiok ere Gasteizera etorri eta urte gutxira utzi zuen apaizgoa, eta, ez arazorik izan gabe, Arantza Uribarrirekin ezkondu zen, 1973an.

3. aroa: 1980-1993 (13 urte)

Nik Eusebio ezagutu nuenerako (1980an), bizitzaren zati handi bat egin zuen. Gu lanean hasi berri, eta bera lan asko egin, euskal munduan bereziki, baina baita beste arlo batzuetan ere.

Azken aro honetan, honako hauek behintzat aipatu nahi ditut:

- 1) Eusebio 1980ko udazkenean hasi zen lanean Euskal Herriko Unibertsitatean (EHU), urriaren 1ean, oker ez banago (Eusebio eta Arantza aurreko ikasturtean Ekuadorren egonak ziren Eusebioren teologia-ikasketak baliozkotzen).
- 2) EHUn (Gasteizko Irakasle Eskolan) irakasle-lanetan hasi eta gutxira Eskolako zuzendaritza-taldean sartu zen, ikasketaburu. Euskal Herriko Unibertsitatea sortu berria zen. Zuzendaritza-talde hark zituen helburuen arten, Euskal Filologia es-

pezialitatea garatzea zen bat, eta horretan Eusebioren lana funtsezkoa gertatu zen. Talde hark (eta, beraz, Eusebiok) urratutako bidea eta egindako lana ez zaigu ahaztu orduan handik genbiltzanoi.

- 3) Irakasle Eskolan, batez ere *Euskal Morfosintaxiari* eta *Dialektologiari* buruzko ikasgaiak eman zituen. Baina ikerkuntzan ere murgildu zen, eta tesia egiten hasi, eta baita burutu ere. Tesi-gaitzat oso gai garrantzitsua hartu zuen, beti modan dagoena: *Euskararen hitz-ordena*. 1989an aurkeztu zuen tesia, Patxi Goenagaren zuzendaritzapean, eta Azkue saria jaso zuen.
- 4) Eusebiok, bere ikerketa-proiektuak garatzeko, bi egonaldi egin zituen Renoko unibertsitatean, lehena hilabete eta erdikoa (1986an, EHUko Euskararako Kabinete Teknikoak emandako laguntzarekin) eta bigarrena sei hilabetekoa (1991n, Madrilgo Hezkuntza Ministerioak (MEC) emandako bekarekin).
- 5) Tesia eginda, Eusebioren nahia zen Irakasle Eskolatik Filologia Fakultatera pasatzea eskolak ematera. Eta Eusebioren merituez gainera horretarako egokiera ederra zegoenean, harako atek itxi zitzaizkion (hamarkada bat lehenago, Txillardegiri itxi zitzaizkion bezala). Eta inguruan ginenok (batez ere, Arantzak, jakina) oraindik gogoan dugu Eusebiok zenbat sufritu zuen injustizia harekin.
- 6) Unibertsitatearen kudeaketari dagokionez, Irakasle Eskolako zuzendaritzan izateaz gainera Unibertsitateko Euskara Batzordean parte hartu zuen, eta geroago EHUko Euskararako Kabinete Teknikoko zuzendaria izan zen 1988ko maiatzetik hil arte.

Beste gauza asko geratu dira esan gabe: 1985-86an NATOren aurkako plataforman egindako lana, *Euskaldunon Egunkariaren* inguruan egindakoa, haren kantu ezagunak (*Gurea da!*, ezagunena aipatzearen), Eusebioren bertsozaletasuna, Arantza ere azaletik baino ez dut aipatu... Eta Arantza oso garrantzitsua izan zen Eusebioren bizitzan. Izan ere, nik Eusebio ezin dut imajinatu Arantza gabe, eta Arantza Eusebio gabe.